

Ústředním tématem této diplomové práce je kartelové právo jako součást práva hospodářské soutěže. Na rozdíl od tradičních a obecných oborů práva, jejichž rozvoj probíhal většinou postupně po dlouhá staletí, soutěžní právo vznikalo a vzniká impulzivně, motivováno potřebou reagovat na stále rychlejší vývoj ekonomik, světových či lokálních, a dá se říci, že tempo jeho rozvoje stále akceleruje. Jeho vazba na hospodářství je ve srovnání s jinými obory neobvykle oboustranná a přímá: Právní úprava hospodářské soutěže vychází z výsledků pohybů a situace na trhu, s cílem tuto situaci nějakým způsobem usměrňovat; změny v právní úpravě se pak promítají do ekonomického chování subjektů na trhu fungujících. Těžko bychom hledali podnikatele, který by soutěžní právo mohl úplně přehlížet – na většině trhů funguje alespoň nějaká míra konkurence a vzájemné působení soutěžitelů tvoří páteř ekonomik. Povinnosti ukládané v oblasti kartelů, spojování soutěžitelů, státních dotací a veřejných zakázek tak spoluutvářejí realitu dnešní ekonomické praxe.

Vzhledem k úzkému spojení soutěžního práva a ekonomiky je jasné, že legislativu výrazně ovlivňují ekonomické teorie. Hrají totiž roli jakéhosi můstku mezi soutěžním právem a hospodářstvím, skrze ně zákonodárce vnímá výsledky ekonomiky a z nich pak čerpá podklady pro (v jeho domnění) ideální regulaci. Teorie dokonalé konkurence, které bude ještě věnováno dost prostoru níže, může být dokladem toho, že i samotné kořeny soutěžního práva tkví v ekonomické teorii.

Paradox soutěžního práva v kontextu jeho ekonomických základů, kterého se tato práce bude v celém svém průběhu dotýkat, tkví v konfliktu zákonodárce jakožto regulátora, vedeného makroekonomickými cíli, s konkrétními zájmy (mikro) ekonomických subjektů. Premisa, že prospěch hospodářství jako celku musí být ku prospěchu i jednotlivým podnikatelům, v řeči evropského zákona „podnikům“¹, a v podmínkách horizontálních kartelových dohod pak konkurentům (podnikům působícím na stejné úrovni trhu, definice je rozebírána níže), totiž může být zpochybněna odkazem na nadřazenost principu volného trhu a svobody podnikání. V jiném úhlu pohledu, bližším konkrétním otázkám soutěžního práva, jde na straně jedné o konflikt snahy o eliminaci

¹ „undertaking“

tržní síly jednotlivých subjektů na trhu (tak, aby konkurence byla co největší) a přirozené snahy daných subjektů o prosperitu, získání tržní síly a následně zisku na straně druhé. Protože je samozřejmě obtížné či spíše nemožné váhu těchto základních axiomů poměřovat, bude nutné podrobit je zkoumání zespondu, při analýze konkrétních jednání soutěžitelů.

2. Cíl a struktura práce, použité metody a definice

Hlavním cílem této práce je popis současné právní úpravy horizontálních kartelových dohod v právu Evropské unie (dále i jen „EU“) ve vzájemné interakci s ekonomickými principy, které toto právo ovlivňují. Pozornost bude věnována jak právu primárnímu a sekundárnímu, tak judikatuře Evropského soudního dvora včetně Soudu první instance, která toto právo dotváří.

Co se týče definice horizontálních dohod, můžeme začít u Oznámení Komise – Pokyny k aplikaci čl. 81 Smlouvy o ES na smlouvy o horizontální spolupráci²:

K spolupráci horizontální povahy dochází v případě, že jsou dohody nebo jednání ve shodě realizovány na stejné úrovni trhu; většinou se jedná o spolupráci mezi soutěžiteli.

Podrobněji se však definici horizontálních dohod věnuje tato práce níže.

Zkoumán bude vliv ekonomie na jednotlivé části předmětné právní úpravy, s akcentem na použití ekonomických postulátů při aplikaci práva hospodářské soutěže na konkrétní horizontální kartelové dohody, a to jak v rovině obecné, při posuzování náležitostí společných všem horizontálním kartelovým dohodám, tak v rovině zvláštní, tedy s přihlédnutím k jednotlivým typům ujednání, na něž se právní úprava vztahuje.

Tato práce se v zásadě nezabývá procesními otázkami soutěžního práva, v určitých pasážích se však samozřejmě přesahy a exkursy do procesního práva objevují, neboť právě režim uplatňování soutěžního práva může mít a má významný vliv na chování podniků v konfrontaci se soutěžním právem.

Po úvodních odstavcích zabývajících se problematikou této práce obecně jsem se v druhé kapitole zaměřil na historický výklad ukazující vývoj právní úpravy kartelových dohod, v pozdějších fázích s detailnějším popisem situace v Evropských společenstvích, včetně historie úpravy kartelů. Prostor je věnován rovněž nástinu hospodářských

² Commission notice: Guidelines on the applicability of Article 81 of the EC Treaty to horizontal cooperation agreements, OJ 2001/C 3/02, čl. 1, bod 1.1

poměrů, které soutěžní právo v historii utvářely. Třetí kapitola se v návaznosti na historický výklad zabývá ekonomickou teorií, která je pro právo hospodářské soutěže relevantní, jak z pohledu historického (tedy s popisem škol ekonomického myšlení, které se teorií konkurence nejvýznamněji zabývaly), tak z pohledu čistě praktického, aplikací základních ekonomických postulátů na hospodářskou soutěž. Čtvrtá kapitola se věnuje praktickému využívání ekonomických teorií při aplikaci soutěžních norem a zároveň rozebírá některé aspekty ingerence soutěžního práva a rozhodování do hospodářského života podniků. Od ekonomického myšlení se pak již dostáváme k platné právní úpravě, pátá kapitola pojednává o evropském kartelovém právu, vycházejícím z čl. 81 Smlouvy o ES a dotvářeným sekundárními normami, pokyny a dalšími předpisy vydávanými Komisí bez přímé obecné právní závaznosti a dále pak judikaturou Evropského soudního dvora a Soudu první instance. Pro potřeby analýzy horizontálních kartelů budou stručně rozebrány základní pojmy a ustanovení evropského soutěžního práva a jejich výklad a aplikace ze strany Komise, Evropského soudního dvora a Soudu první instance. Kapitola šestá je již onou „zvláštní částí“ této rigorózní práce, neboť dále člení a analyzuje jednotlivá typická protisoutěžní ustanovení horizontálních dohod, přičemž základní důraz je kladen na ekonomický aspekt a dopad předmětných smluv. Pro názornost jsou uváděny příklady judikatury a zároveň Závěrečné shrnutí a obecnější pohled na problematiku a perspektivy regulace hospodářské soutěže jsou obsaženy v kapitole sedmé.

Co se týče metod použitých při tvorbě této rigorózní práce, je na prvním místě samozřejmě nutno jmenovat analýzu a kompilaci odborných publikací a článků kapacit v dané oblasti, jak ze strany práva, tak z pohledu ekonomie. Důležitou složkou této práce je studium rozhodnutí publikovaných Evropskou Komisí, judikatury Evropského soudního dvora a Soudu první instance, Úřadu jakož i uvádění názorů evropské a české jurisprudence atd.